

Удосконалення відносин власності у перехідній економіці

Підготувала
студентка 2-Ма групи
Месєвра В.

Розміри державної власності у країнах з розвинутими ринковою економікою та демократією визначаються економічною доцільністю, а не ідеологією. Хоча в командній економіці СРСР політичний монополізм однієї партії вимагав економічної централізації всіх ресурсів у руках держави.

Подібна централізація мала низку позитивних рис:

- ресурси концентрувалися для вирішення стратегічних завдань;
- створювалися бар'єри для відпливу грошових коштів та умів за кордон;
- не існувало невиправданого розшарування рівня життя людей, а доступ до соціально-культурних цінностей не був прямо пов'язаний з розмірами доходів окремого громадянина.

Однак рішуче придушувались економічна свобода і почуття господаря.

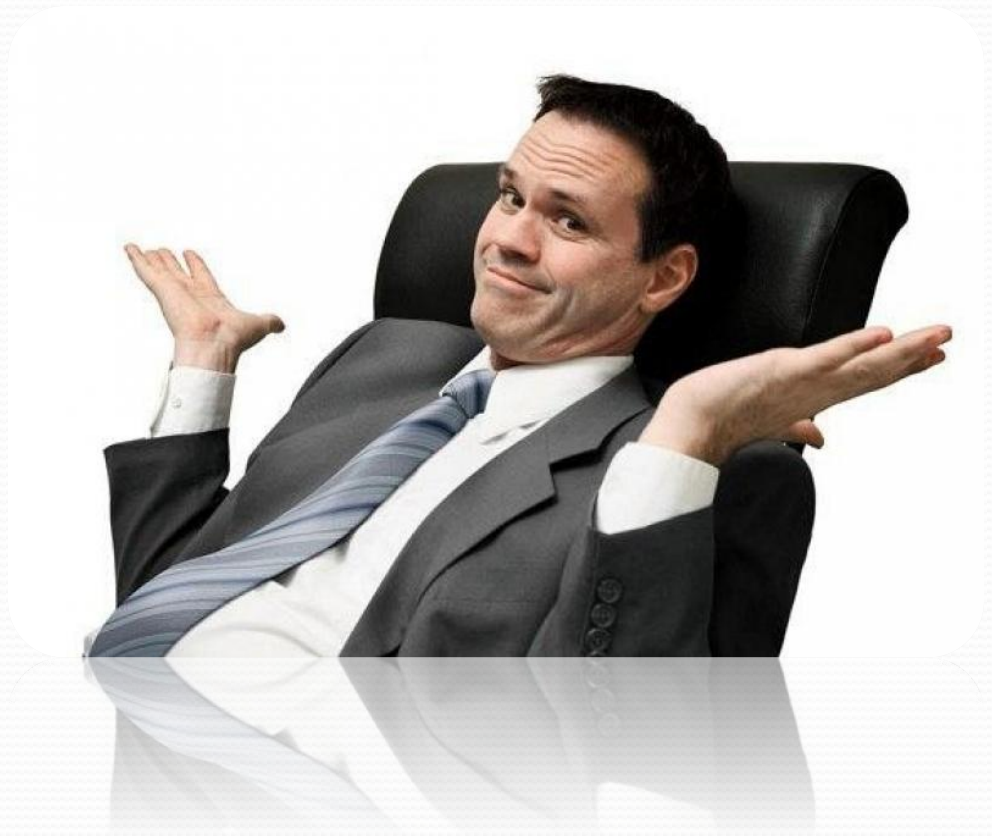

Підприємництво як особлива форма людської діяльності, що ґрунтується на творчості та внутрішніх стимулах розвитку, заборонялося й суворо каралося.

Більшість працівників була відчужена від об'єктів власності й результатів праці. Панувала безгосподарність, яку обмежувало тільки ідейно-моральне виховання, покладене на партійні органи, комсомол, державні засоби масової інформації.

Керували підприємствами чиновники, які головно дбали про виконання плану.

Як правило, вони не були особисто зацікавлені у перспективному розвитку, сприйнятті науково-технічного прогресу та задоволенні потреб людей щодо платоспроможності.

Монополізм державної власності породжував високий рівень монополізації виробництва. Наприклад, у Волгограді працював єдиний завод із виробництва гірчичників, для якого конкуренції та боротьби за якість не існувало. Наслідки монополізму виробництва вкрай негативно позначилися на ринковій економіці, що зароджувалася. Вони проявляються і тепер, стимулюючи інфляцію.

Монополізм державної власності призвів до відокремлення інтересів представників влади, державного й партійного апарату від інтересів народу. Бюрократизація перетворилася на невід'ємний елемент економічного і політичного розвитку. Створила середовище для корупції. Відокремлений бюрократичний прошарок «показав себе» у приватизації, отримавши доступ до державних ресурсів і створивши нерівні стартові умови для перерозподілу власності.

Товарний дефіцит, приписки, порушення обліку й звітності в командній економіці заклали фундамент для розвитку тіньової економіки. Мафіозні угруповання з'явилися ще у 70-і роки ХХ ст., проте сплеск їхньої активності припав на роки перебудови завдяки суперечливості й непослідовності реформ. Здобувши сприйнятливі умови, тіньова економіка поступово розквітла у господарській структурі нашого суспільства.

Отже, наслідки монополізму державної власності і формування ринкової (змішаної) економічної системи зумовило роздержавлення економіки. **Складовою цього процесу є приватизація** — перехід державної власності до рук окремих фізичних або юридичних осіб. За своєю сутністю приватизація не є атрибутом постсоціалістичного розвитку: вона можлива і в умовах розвиненої ринкової економіки.

Головною метою приватизації у розвинених країнах була активізація конкуренції, підвищення ефективності окремих галузей та сегментів ринку, зменшення бюджетних витрат, залучення внутрішніх та зовнішніх стратегічних інвесторів.

Переважаючою формою приватизації став публічний продаж акцій підприємств.

Програми роздержавлення не підлягали переглядові з приходом до влади партій лівоцентристської орієнтації.

У країнах, що розвиваються, приватизація також почалася на межі 70-80-х років ХХ ст. і мала на меті скорочення великого й нерентабельного державного сектору економіки. Ринок цінних паперів у цих країнах був слабким, тому основними формами приватизації стали акціонування підприємств та залучення приватних капіталовкладень у державні компанії. Порівняно з розвиненим світом приватизація в цих країнах проходила важко й суперечливо.

Українська приватизація теж має свої особливості. Вона почалася у 90-ті роки ХХ ст. і збіглася з руйнуванням адміністративно-командної та створенням основ ринкової економіки. Отже, й розмах перетворень був значно більшим.

Перший етап приватизації в Україні — це **мала приватизація**, яка охопила невеликі підприємства торгівлі, громадського харчування, туризму, сільського господарства, житлово-комунального господарства.

Основні форми малої приватизації зводилися до таких форм:

- аукціон, що визначає грошовий критерій;
- конкурс проектів, за результатами якого переможцем виходив той пошукач, який пропонував кращий варіант розвитку підприємства;
- викуп об'єкта трудовим колективом після орендування у державі.

Другий етап— **велика приватизація**, яка стосувалася великих підприємств.

У свою чергу, велика приватизація передбачала також 2 послідовних підетапи:

- акціонування (корпоратизацію) за допомогою приватизаційних чеків («формальна» приватизація)
- грошову приватизацію.

Метою формальної приватизації було прискорення трансформування власності в умовах, коли населення психологічно не було готовим до неї і навряд чи інвестувало б свої грошові кошти. Позначився також політичний вплив лівих сил. Щодо грошової приватизації, то вона триває і нині: 50 % основних фондів економіки вже перебуває у рук приватних власників.

Водночас із великою і малою приватизацією в Україні відбулася житлова приватизація, що передбачала перетворення мешканців і власників своїх квартир і полегшення реформ у житлово-комунальній сфері.

На жаль, стара й нова бюрократія скористалися тим, що законодавча база приватизації та ринкової економіки ще не була розроблена. Це призвело до безконтрольності й зловживань у діяльності багатьох інвестиційних фондів, до відмивання тіншового капіталу, зокрема скупівлі об'єктів малої приватизації, а також появи олігархічних структур завдяки легкому доступу до інформації.

Олігархія — це поєднання влади і вузької групи великих бізнесових угруповань. *Її результат* — більшість простих людей в Україні були відчужені від результатів приватизації.

В ідеалі приватизація мала забезпечити баланс між її економічною та соціальною метою.

Економічна мета передбачає виникнення ефективного власника, здатного оздоровити й активізувати економічний розвиток. Тому вона потребує мінімальної безоплатності.

Соціальна мета приватизації — ліквідація відчуженості працівників від результатів їхньої праці й створення великого прошарку середніх власників, тобто основи стабільності суспільства.

Проте рівень життя більшості людей в Україні до кінця 80-х років ХХ ст. не дозволяв їм прямо брати участь у викупі виробничих об'єктів. До 1991 р. гроші, які зберігалися в ощадних касах, були знецінені й не могли стати реальними інвестиціями.

Така «безкоштовна» приватизація не дала підприємствам реальних коштів для модернізації виробництва. Зосередження більшості акцій, отриманих за приватизаційні чеки, у руках представників бюрократії та тіньового бізнесу призвело до того, що приватизація не досягла мети створення ефективного виробництва й зумовила значну нерівність у суспільстві.

Слід також назвати основні негативні риси другої хвилі приватизації, яка проводилася в Україні в останнє десятиріччя.

Мета держави - скоріше поповнення доходів держбюджету, ніж формування ефективних власників, тобто приватизація виконувала фіскальну роль.

- Не було створено єдиного реєстру об'єктів державної власності.
- Відчуження державного майна новим власникам відбувалося, як правило, за безцінь, тому підприємства часто умисно доводили до банкрутства.
- Світова практика свідчить, що неодмінними умовами продажу державних підприємств є забезпечення його загальнодоступності, а також конкуренції покупців.
- «Розмитими» залишалися інвестиційні обов'язки майбутніх власників, особливо у соціальних питаннях.

І нині управління державними корпоративними правами (часткою державної власності в акціонерному товаристві) відбувається неефективно. Усупереч законодавству відбувається приватизація об'єктів наукової галузі та охорони здоров'я, новим власникам фактично безкоштовно передаються земельні ділянки, на яких вони розташовані.

Саме з приватизацією пов'язані найбільш прибуткові тіньові схеми сучасного бізнесу в Україні. Тому складним й суперечливим є формування цивілізованих ринкових інститутів, справедливий розподіл доходів та входження у світову економіку, підвищення престижу молодій держави на міжнародній арені. Вчені-економісти вважають, що потрібно ввести мораторій на приватизацію, проаналізувати прорахунки, а вже потім продовжувати цей процес.

**Дякую за
увагу!**